

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ

УДК 378.6.035.6 (477)

Національно-патріотичне виховання студентської молоді (з досвіду виховної роботи Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка)

Олександр Нанка,
кандидат технічних наук, доцент, ректор,

Наталія Моїсєєва,
кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

*Патріотичне виховання — це сфера духовного життя,
яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить
і ненавидить людина, яка формується.*

В. О. Сухомлинський

*Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього.
Хто не шанує видатних людей свого народу, той сам не гідний
пошани.*

М. Рильський

Найважливішою місією вищої школи є підготовка покоління інтелектуально розвинених, високоморальних, творчо працюючих професіоналів — громадян України, патріотів, інтелігентів.

Виховання інтелектуальної еліти суспільства має здійснюватися на основі цілеспрямованого формування національно-громадянських засад, професійних знань, умінь та навичок студентів як майбутніх фахівців. Проблема виховання

особистості — одна з найголовніших проблем сучасності. І це зрозуміло: новому суспільству потрібна нова людина — високоосвічена, інтелігентна, національно свідома. Пріоритетним напрямком у вихованні є всебічний та гармонійний розвиток особистості, здатної до саморозвитку, самовиховання і самореалізації у суспільстві, яка керується загальнолюдськими цінностями, глибоко розуміє традиції свого народу та приумножує їх. Це людина, яка поєднує в собі професіоналізм, високу духовність, людську чистоту, громадянську позицію і фізичну досконалість.

Національно-патріотичне виховання — це засвоєння молодшими поколіннями соціально-культурного досвіду, успадкування духовного надбання українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних і міждержавних відносин, формування у молоді кращих рис громадян української держави.

Національно-патріотичне виховання підпорядковане цілеспрямованому втіленню в життя української ідеї державотворення, національної консолідації народу України та національної злагоди як провідних ідейних домінант цивілізованого розвитку суспільства.

Глибоке пізнання історичного минулого рідного народу, оволодіння його національними, духовними цінностями, вищими здобутками в різних галузях — важливі компоненти національно-патріотичного виховання студентської молоді, без яких неможливе збереження історичної пам'яті, розвиток духовності.

Ідея національно-патріотичного виховання особистості втілена в державних документах, зокрема в Законі України «Про освіту», Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, у Концепції національного виховання.

Враховуючи основоположні нормативні акти щодо здійснення виховного процесу у вищих навчальних закладах, виховна робота ХНТУСГ спрямована на форму-

вання й розвиток у студентства поваги до прав і свобод людини та громадянина України, Конституції України, державної символіки, прищеплення молодим людям віри у верховенство Закону; опанування культурного надбання українського народу; виховання чіткої громадянської позиції; патріотизму, патріотичної ідеї, поваги до історичного минулого українського народу; впровадження у суспільну свідомість молоді загальнолюдських моральних цінностей; формування здорового способу життя; виховання поваги до обраної професії, до традицій свого навчального закладу, оптимізму та впевненості у своєму майбутньому; виховання національно-культурної спрямованості, органічного зв'язку з історією українського народу, мовою, культурою, родинними традиціями, народним мистецтвом з врахуванням культурної, географічної, економічної, професійно-демографічної специфіки міста, області та Слобожанщини в цілому.

Зміст патріотичного виховання в університеті — формування особистості, зорієнтованої на національні цінності, прагнучої розбудови демократичної, незалежної української держави, дієве служіння Батьківщині, що передбачає не тільки визнання поваги і любові до всього рідного (територія, предки, мова, історія), а й готовність самовіддано працювати в ім'я і на благо України.

Пріоритетні напрями національно-патріотичного виховання в ХНТУСГ імені Петра Василенка: формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати на благо держави; виховання готовності захищати рідну землю та рідну культуру; формування високої мовної національної культури; виховання дбайливого ставлення до культурних традицій Слобідського краю та готовності до примноження його культурної спадщини; підготовка студентів до активної участі у виборі майбутнього місця роботи як з урахуванням власних бажань та індивідуальних здібностей, так і з урахуванням потреб регіону, що

є вимогою часу та запорукою працевлаштування випускників; формування готовності до активного обміну здобутками духовної культури між всіма народами, які проживають в Україні та за її межами, подолання комплексів провінціалізму та національної меншовартості.

Основні форми національно-патріотичного виховання: поглиблення знань з історії України, вітчизняної філософії та культури, витоків та розвитку національного державотворення; володіння українською мовною культурою та свідоме відтворення в навчальному процесі і за його межами україномовного середовища; засвоєння національно-історичних, соціально-культурних та фольклорних традицій українського народу взагалі та Слобожанщини зокрема; проведення круглих столів, засідань дискусійних клубів, екскурсій до музеїв, пам'ятних місць, зустрічей з ветеранами праці та бойових дій, ветеранами збройних сил України, проведення бесід з історії українського війська тощо.

Згідно із законодавством, **основними завданнями національно-патріотичного виховання** студентів є формування свідомого громадянина — патріота своєї держави, активного провідника української національної ідеї, людини, що зберігає та пропагує духовні надбання нашого народу минулих століть, виховання почуття вірності традиціям свого народу, виховання у студентів моральних якостей та духовної культури на основі національних та християнських цінностей; формування політичної, економічної та правової культури, поваги до Законів України, державної символіки, рідної мови; впровадження сучасних демократичних відносин між викладачем та студентом як одного із засобів формування вільної людини.

Виховна робота університету здійснюється відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, що затверджена Наказом МОН № 641 від 16.06.15.

Конкретизація проведення виховної роботи базується на Концепції виховної

роботи ХНТУСГ, Комплексному плані виховної роботи на навчальний рік, Плані національно-патріотичного виховання ХНТУСГ.

Програма організаційно-виховних заходів Концепції виховної діяльності щорічно переглядається відповідно до календаря знаменних і пам'ятних дат, в План виховної роботи вносяться певні заходи і затверджується на засіданні комітету у справах молоді і спорту.

В університеті створена і діє цілісна система, яка надає можливість впливати на розвиток особистості всіх студентів.

Національно-патріотичне виховання здійснюється усіма структурними підрозділами університету, але особлива роль належить комітету у справах молоді і спорту, заступникам директорів навчально-наукових інститутів з виховної роботи, гуманітарним кафедрам, музейно-виставковому комплексу, науковій бібліотеці, профспілковому комітету, студентському самоврядуванню, кураторам академічних груп.

Національно-патріотичне виховання проводиться за окремим планом, участь у складанні плану та проведенні відповідних заходів беруть викладачі кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін. При кафедрі працюють студентський філософський семінар «Ейдос» та історико-політологічний дискусійний клуб «Діалог». Студенти готують наукові роботи, беруть участь у наукових конференціях, засіданнях круглих столів щодо обговорення актуальних проблем сьогодення. Цього року вперше проведено конкурс юних істориків, що викликало велику зацікавленість та активну участь студентів.

Реалізація системи патріотичного виховання починається з залучення студентів до участі у загальнодержавних, обласних, міських, районних, університетських та інститутських заходах, зокрема, студенти беруть участь: у Всеукраїнській акції «Незгасима свічка» (вшанування жертв Голо-

домору); міських акціях до Дня Пам'яті та Примирення; урочистостях з нагоди Дня незалежності, Дня прапора, Дня визволення Харкова; міських заходах до Дня партизанської слави; міських заходах до Дня соборності України; етнографічному святі Івана Купала в Національному літературно-меморіальному музеї Г. Сковороди; Всеукраїнському конкурсі «Мальовнича Україна»; фотоконкурсі «Наша країна — Україна» тощо. В університеті проводяться тематичні години «Герої нашого часу», «Вони боролися і борються за Україну», лекції-бесіди, круглі столи до державних свят: Дня Гідності, Дня українського війська, Дня Державного гімну України, Дня Державного прапора, Дня Соборності України, Дня партизанської слави, Вшанування жертв Голодомору, Дня Пам'яті та Примирення тощо.

Шротягом навчального року в межах університетської програми «Я люблю Україну» проводились вікторини, виставки, написання та захист рефератів, мультимедійні інформини, фотоконкурси, віртуальні огляди, конкурс студентських творчих робіт «Я спілкуюсь рідною мовою», конкурс студентських творів-есе «Ми — діти незалежної України», конкурс «Я українець, я українка — і тим пишаюсь», студентський поетичний конкурс «Рідна Україно, вишневий мій краю»; вікторина «Чи знаєш ти рідну мову?» лекції-бесіди «Наш пісенний слобожанський край», «Видатні філологи Харківщини»; заходи до Дня сім'ї, Дня української писемності, Дня рідної мови, Шевченківських днів, ювілеїв письменників та державних діячів тощо. Цього року в університеті започатковані виставка-дегустація пасок до свята Великодня та День вишиванки. До Дня матері та Дня сім'ї створено фотовиставку «Образи людського спілкування» зі світлинами з сімейних архівів від ХІХ століття до сьогодення.

Студенти щорічно беруть участь у Міжнародному конкурсі з української мови імені Петра Яцика та конкурсі імені Тараса Шевченка.

Національно-патріотичне виховання посідає одне з пріоритетних напрямків у роботі наукової бібліотеки, яка координує її з кафедрами університету, з культурними центрами та освітянськими установами Харківщини. Бібліотека сприяє відродженню національних і культурних традицій, використовуючи для цього перегляди літератури, бесіди в гуртожитках, літературні, поетичні, тематичні вечори, присвячені життю та творчості письменників, художників, видатних осіб, історичним подіям, лекції-огляди, вікторини, мультимедійні віртуальні уроки, зустрічі з творчими людьми міста тощо. В читальних залах постійно функціонують книжкові тематичні виставки, що відображають актуальні питання нашого часу: «Поезія, опалена війною», «Подвиг, невіддільний часу», «Шляхами безсмертних Перемог», «Заповідна Україна», «Пам'ять про вас в нашій серці жива», «Мандрівний філософ Г. Сковорода», «Письменники — ювіляри року», «Класики української літератури», «Наш прапор», «Україна — незалежна!», «Великі гетьмани України», «Символіка української держави»; мультимедійні презентації «Пам'ятники Тарасу Шевченку в світі та в Україні, «Історія назв вулиць Харкова», «Знайомтесь, Харків!», «Видатні харків'яни», Вчені-аграрії в назвах вулиць Харкова», віртуальні уроки «Посмішка маестро», присвячений Л. Бикову, «Душа співає», присвячений К. Шульженку, «Людина, що творила місто», присвячений М. Бекетову, «Православні свята і обряди українського народу», «Невідомий Харків», «Їх імена в назвах вулиць нашого міста», «Володарі гетьманської булави» тощо.

Гуманітарні кафедри проводять виховну роботу зі студентами як під час занять, так і в позаурочний час в навчальних корпусах та гуртожитках. Перед гуманітарними кафедрами стоїть важливе завдання з виховання майбутніх спеціалістів АПК як людей з високою політичною культурою, патріотів своєї Батьківщини. Гуманітарні кафедри активно працюють в

даному напрямку — це:

- пропаганда сучасних політичних, економічних та соціальних реформ в Україні;
- виховання у студентів патріотичної, національної свідомості, широкого знайомства та залучення до цінностей європейської та світової демократії. Даний напрямок реалізується через навчальний процес: проведення семінарів, «круглих столів», дискусій з політико-правових проблем розбудови демократичної держави та виборчого процесу в Україні та світі. Викладачі кафедр проводять в студентській аудиторії та гуртожитках лекції та бесіди просвітницького характеру: «Вибори та виборчі системи у сучасному суспільстві», «Соціальні проблеми сільської молоді України», «Реформи в Україні — шлях до демократизації суспільства», «Соціально-політичні проблеми трансформації суспільства і розвиток системи освіти», «Моральні аспекти християнського вчення», «Історія хрещення Русі», «Цінності, якими ми живемо», «Український народ: походження, формування нації», «Богдан Хмельницький. Створення української державності», «Релігія в Україні. Традиції та сучасність», «Козацька християнська республіка», «Українська мова: коріння і сучасність», «Єдина соборна Україна», «Українська народна медицина як відображення народного світогляду», «Розстріляне «Відродження» (на матеріалах Харківщини), «Жінка в контексті українського менталітету», «Менталітет сучасного українця», «Україна між минулим і майбутнім», «Конкретна філософія сучасності» тощо.

Кожна гуманітарна кафедра розробила тематику рефератів з національно-громадянського виховання: історії, культури та побуту українського народу, виховання патріотизму та гордості за свою державу «Моя земля — земля моїх батьків». Студенти молодших курсів готують ре-

ферати: «Мій рідний край», «Історія та побут українського народу», «Українська хата», «Українські народні промисли», «Українські свята та обряди», «Історія наша славна».

Університет бере участь в реалізації Великого Проекту «Григорій Сковорода — 300», в межах якого відбуваються наукові конференції, круглі столи, співробітництво з представниками територіальних громад, що є пропагандою іміджу університету як осередку культурної та філософської спадщини українського народу.

З метою культивування кращих рис української ментальності (працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою та ін.) відбуваються екскурсії до Національного літературно-меморіального музею Г. Сковороди та проведення філософських Сковородинівських читань за участю слухачів «Школи практичної філософії» кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування, що сприяє формуванню у студентства патріотичних почуттів, любові до історії рідного краю, гордості за видатних земляків та нового філософського погляду на осмислення проблем сьогодення.

З метою виховання любові до рідної землі, її історії, відновлення і збереження історичної пам'яті за ініціативою комітету у справах молоді і спорту спільно з міським Центром збереження історичних пам'яток проводяться лекції «Без минулого немає майбутнього» з продажем марок. Зібрані кошти йдуть для реставрації будівель та паркового комплексу в селищі Шарівка.

Традиційно відбуваються відвідання музеїв міста, екскурсії під гаслом «Поклонимось великим тим рокам» до Меморіального музею «Висота маршала Конєва», Меморіального комплексу Слави, меморіалу «Дробицький яр», місцями військової слави та минулих боїв. Кураторами проводяться лекції-бесіди «Подвиг ваш незабутий», заходи щодо святкування героїчних дат, річниць Збройних сил України.

Велику роботу з національно-патріотичного виховання проводить музейно-

виставковий комплекс університету, при якому працює студентська пошукова група «Імпульс» з вивчення подій Другої світової війни, пов'язаних з історією університету, створено експозицію з архівних фотоматеріалів викладачів університету — учасників війни, проводяться виставки «Історія рідного університету у випускних фотоальбомах»; «Друга світова війна в історії моєї сім'ї і рідного навчального закладу» «Український рушник», «Петро Василенко — видатний вчений в галузі землеробської механіки», цикл тематичних екскурсій під гаслом: «Внесок вчених ХІМЕСГ-ХНТУСГ в розбудову української держави». Доброю традицією є проведення на початку навчального року екскурсій та ознайомлення студентів перших курсів з історією, науковими досягненнями, творчими та спортивними здобутками університету.

В структурі системи виховної роботи ХНТУСГ важливе місце посідає студентське самоврядування (центральним органом якого є студентський комітет), що покликане сприяти гармонійному розвитку особистості студента, формувати навички майбутнього організатора, керівника, а також забезпечити реалізацію студентською громадою своїх прав, обов'язків та ініціатив. Участь в роботі студентського комітету формує і розкриває творчий потенціал, талант, ініціативу, новаторство, сприяє розвитку якостей лідера, виробляє активну життєву позицію. Студентські лідери беруть активну участь у роботі Об'єднаної ради студентського самоврядування аграрних ВНЗ та Всеукраїнської студентської ради при Міністерстві освіти і науки України, Зльоту іменних стипендіатів та відмінників навчання «Лідер АПК XXI століття», кращі студенти беруть участь у конкурсах «Молода людина року», «Кращий студент року» тощо.

Підсумовуючи роботу з національно-патріотичного виховання, що здійснюється в університеті, можна стверджувати, що колективом навчального закладу виконується завдання: виховувати творчого

інженера зі всебічно загальнокультурним мисленням, здатним кожне своє технічне рішення піддавати не тільки професійній, а й гуманітарній оцінці.

ХНТУСГ імені Петра Василенка є не лише осередком освіти і науковим центром, а й місцем, де відбувається формування сильних особистостей, патріотичних свідомих громадян та динамічних далекоглядних лідерів.

Література

1. Білий Л. Г. Особливості національно-патріотичного виховання студентів у вищих навчальних закладах недержавної форми власності // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Електронне наукове фахове видання. 2012. — №4.
2. Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави // Рідна школа. — 2001. — №2. — С. 9–14.
3. Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. — К., 2003. — 195 с.
4. Каюков В. І. Виховуємо патріотів України. — Кіровоград, 2000.
5. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української держави // Педагогічна газета. — 2000. — № 6 (72), червень.
6. Кремень В. Г. Формування особистості в умовах української державності // Педагогічна газета. — 1999. — № 12. — С. 1–2.
7. Кухаренко П. М., Резнікова О. О. Формування громадської позиції сучасної молоді // Україна на зламі тисячоліть — 20 років незалежності (1991–2011) : зб. наук. пр. — Дніпропетровськ : Придніпров'я, 2011. — Вип. 3. — С. 169–174.
8. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних

рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 16.06.2015 № 641.

9. *Стьопіна О. Г.* Філософські основи виховання патріотизму як духовно-моральної цінності // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : зб. наук. праць. — Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2004. — Вип. 5. — С. 184–194.

10. *Стьопіна О. Г.* Етнопсихологічний аспект патріотичного виховання сучасної студентської молоді // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : зб. наук. праць. — Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2005. — Вип. 4. — С. 195–205.

11. *Тараненко І. Г.* Демократичні цінності у процесі становлення громадянина // *Педагогіка і методика*. — Київ. — 2004.

12. *Чижевський Б. Г.* Актуальні проблеми побудови національної системи виховання в умовах державотворчого процесу в Україні // *Цінності освіти і виховання* : наук.-метод. зб. ; за заг. ред. О. В. Сухомлинської. — К., 1997. — С. 79–83.

22. *Чорна К. І.* Патріотизм — духовна цінність молодих громадян України // *Цінності освіти і виховання* : наук.-метод. зб. ; за заг. ред. О. В. Сухомлинської — К., 1997. — С. 209–212.

06.06.2018